

Ometanje dječjeg stvaralaštva

Lopar, Anita

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:358500>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

ANITA LOPAR
ZAVRŠNI RAD

OMETANJE DJEČJEG
STVARALAŠTVA

Petrinja, studeni 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE
(Petrinja)

PREDMET: METODIKA LIKOVNE KULTURE

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Anita Lopar

TEMA ZAVRŠNOG RADA: OMETANJE DJEČJEG STVARALAŠTVA

Mentor: Svetlana Novaković, predavačica

Petrinja, studeni 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KREATIVNOST (STVARALAŠTVO)	2
2.1. Pojam kreativnosti	2
2.1.1. Kategorije kreativnosti	3
2.1.2. Divergentno mišljenje	4
2.1.3. Osobine i karakteristike kreativne osobe	4
2.2. Razvoj kreativnosti	5
2.3. Optimalni uvjeti za razvoj kreativnosti	6
3. ULOGA ODGAJATELJA U POTICANJU DJEČJE KREATIVNOSTI	7
4. OMETANJE RAZVOJA DJEČJE KREATIVNOSTI (STVARALAŠTVA)	9
4.1. Postupci ometanja	9
5. PREDMET I CILJEVI ISTRAŽIVANJA	11
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	12
6.1. Opis uzorka	12
6.2 Instrument	12
6.3. Metoda prikupljanja i obrade podataka	12
6. 4. Rezultati i rasprava	13
6.4.1. Rezultati anketnog upitnika	13
6.4.2. Rezultati dobiveni promatranjem likovnih aktivnosti	19
6.4.2.1. Slobodne likovne aktivnosti	20
6.4.2.2. Usmjerene likovne aktivnosti	23
6.4.2.3. Okruženje	25
6.4.2.4. Postupci odgajatelja	26

7. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	30
PRILOZI	32
Prilog 1. Anketni upitnik za odgajateljice	32
Prilog 2. Lista za promatranje likovnih aktivnosti	35
Kratka biografska bilješka	36
Izjava o samostalnoj izradi rada	37

Sažetak

Kreativnost (stvaralaštvo) je pojam koji ima više značenja, to je misaoni proces stvaranja nečeg novog, originalnog, ali i sposobnost, vještina koja omogućava, izaziva produktivnost. Za razvoj kreativnosti u najranijoj dobi potreban je stručno osposobljen odgajatelj koji svojim postupcima neće ometati, nego razvijati dječju kreativnost. Istraživanja ukazuju da studenti-budući odgojitelji već na studiju imaju želju za produblivanjem znanja kroz više praktičnih vježbi na pojedinim likovnim područjima i boljem poznavanju likovnih tehnika unutar studijskog programa, a na području metodike likovne kulture bi htjeli produbiti svoje znanje oblikovanja likovno-metodičkih igara (Blašković, Novaković, 2013). Stručna osposobljenost odgojitelja na likovnom području uključuje poznavanje likovne teorije i umjetnosti, likovno-kreativnog procesa, razumijevanje likovnog razvoja djece i metodički primjerenog planiranja likovnih aktivnosti.

Cilj ovog rada je bio ispitati stajališta i mišljenja odgajatelja o kreativnosti, ulozi odgajatelja u poticanju dječje kreativnosti, načinima planiranja i izvođenja likovnih aktivnosti, pitanja o samoprocjeni poznavanja likovne umjetnosti i stajališta odgajatelja o potrebi dodatnog obrazovanja na likovnom području. U istraživanju je sudjelovalo 70 odgajateljica kojima je ponuđen upitnik zatvorenog tipa pitanja. Rezultati dobiveni upitnikom govore da su odgajateljice svjesne svoje uloge u razvoju dječje kreativnosti te ih većina osjeća potrebu za dodatnim usavršavanjem, ali nisu svjesne da svojim pristupom likovnim aktivnostima ometaju taj razvoj.

Osim upitnika, promatrale su se i dječje likovne aktivnosti, okruženje u kojem se nalaze djeca te postupci odgajateljica tijekom dječjih likovnih aktivnosti. Prateći likovne aktivnosti u vrtiću, uočeno je da odgajatelji djeci daju pojednostavljene oblike, već gotove proizvode koji 'olakšavaju' djeci likovno izražavanje i prikazivanje vlastitih doživljaja svijeta koji ih okružuje čime uskraćuju djeci prikazivanje njihovog vlastitog viđenja svijeta ili njihove mašte. Također, dječja okolina je puna stereotipnih prikaza nacrtanih i postavljenih od strane odgajatelja. U prostoriji u kojoj djeca borave dugotrajno su izloženi radovi druge djece koje djeca vrlo često kopiraju.

Ključne riječi: *kreativnost, odgajatelj, ometanje, istraživanje*

Summary

Creativity is a term that has multiple meanings, it is thought process of creating something new, original, and the ability, a skill that allows, causing productivity. For develop creativity in an early age it is required educated preschool teacher who will not obstruct child's creativity with their action but develop. Research shows that students-future preschool teachers already at the college have a wish to deepen knowledge through more practical exercises on a different artistic areas, and better knowledge of the techniques in the study program, and in the area of teaching methods of art education they would like to deepen their knowledge about creating artistic-methodical games (Blašković, Novaković, 2013). Professional competence of preschool teachers at artistic area includes knowledge of art theory and art, artistic-creative process, understanding artistic development of children and methodical appropriate planning of art activities.

The aim of this study was to examine the opinion of preschool teachers about creativity, the role of preschool teachers in encouraging the development of children's creativity, ways of planning and doing art activities, questions about the self-assessment of knowledge of the art and preschool teachers' opinions about the need for additional education on the artistic area. The results obtained by questionnaire tells that preschool teachers are aware of their role in development of children's creativity and most of them feel the need for improving their knowledge but are not aware that with their access they obstruct that development.

Except the questionnaire, we observed children's art activities, environment in which children are and actions of preschool teachers during art activities. Following art activities in kindergarten, it was observed that preschool teachers give children a simplified form, ready-made products that 'facilitate' children artistic expression and presentation of their own experience of the world around them thus denying children show their own vision of the world or their imagination. Also, children's environment is full of stereotypical representations drawn and set out by preschool teachers. In the room, where children spend most of the time, are exposed children's drawings that other children often copied.

Keywords: *creativity, preschool teacher, obstruction, research*

1. UVOD

Suvremeni odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi se u velikoj mjeri razlikuje od odgoja i obrazovanja u prošlom stoljeću. Tradicionalni predškolski odgoj bazirao se na transmisivskom principu prenošenja znanja u kojem je komunikacija jednosmjerna, fokus je na produktu istraživanja, ne na procesu istraživanja, unaprijed se planiraju teme, materijali, ciljevi, trajanje je unaprijed određeno i sl. Suvremeni odgoj naglasak stavlja na proces istraživanja, a ne na produkt. Sadržaji i teme se određuju u suradnji odgajatelja i djece, dječji interes je najvažniji kriterij izbora teme. Odgajatelji promatraju, prate i dokumentiraju dječje interese te na temelju njih nude djeci aktivnosti te materijale za istraživanje. Djeca znanja stječu traganjem za odgovorima te sudjeluju u promišljanju i planiranju novih iskustava učenja. Dio aktivnosti se izvodi izvan prostorija vrtića, izleti su dio aktivnosti. Naglasak se stavlja na fleksibilnost, trajanje aktivnosti ovisi o djetetovom interesu za određenu temu (Slunjski, 2012).

Putem likovnih aktivnosti djeca razvijaju svoje kreativne potencijale, razvijaju vizualno-prostornu inteligenciju, vizualnu osjetljivost, maštu, estetsko percipiranje i specifične likovno izražajne mogućnosti (Novaković, 2015). Dijete uči putem igre, aktivnim sudjelovanjem u aktivnostima i suradnji s vršnjacima. Uloga odgojitelja u takvom pristupu se mijenja i on postaje poticatelj djece na aktivnost. Poticaji moraju biti problemski strukturirani, a za razvoj kreativnost na likovnom području važno je omogućiti djeci multisenzorno istraživanje okoline, dovoljno vremena za manipuliranje i istraživanje različitim materijalima i predmetima, sloboda u kreativnom stvaranju. Svi ovi elementi suvremenoga odgoja mnoge odgojitelje čine nesigurnima zbog nedovoljne upućenosti i neznanja pa oni posežu za tradicionalnim načinom odgoja čime 'koče' dječji prirodni, urođeni interes za istraživanjem, izražavanjem te time ometaju razvoj dječje kreativnosti.

Kreativnost je jedan od pokretača naše civilizacije, nije ograničena samo na likovni ili glazbeni izričaj. Pomoću kreativnosti ljudi su razvili znanost, tehnologiju, medicinu i umjetnost, bitna je i za matematiku te emocionalnu i socijalnu inteligenciju. Uz kreativnost se lakše i brže rješavaju problemi, moguće ju je iskoristiti za razne životne prilike i prilagoditi se novim situacijama. Za kreativnost je potrebno i konvergentno i divergentno mišljenje kako bi se od brojnih osmišljenih rješenja odabralo najbolje rješenje.

Za razvoj kreativnosti u predškolskoj dobi potreban je kreativan odgajatelj koji raspolaže raznovrsnim kompetencijama potrebnim za razvoj djetetove, ali i vlastite kreativnosti.

Istraživanje provedeno u svrhu ovog završnog rada ima za cilj utvrditi mišljenja i stajališta odgajatelja vezana za dječju kreativnost, koje faktore smatraju važnim za razvoj dječje kreativnosti, koja su njihova stajališta o ulozi odgojitelja u poticanju kreativnosti kod djece, didaktičkom pristupu planiranja likovnih aktivnosti i procesu izvođenja likovnih aktivnosti te ispitati mišljenja odgajatelja o samoprocjeni poznavanja likovne umjetnosti i potrebi dodatnog obrazovanja na likovnom području.

2. KREATIVNOST (STVARALAŠTVO)

2.1. Pojam kreativnosti

Kreativnost dolazi od latinske riječi *creare* što znači stvarati, rađati. Kreativnost nije jednoznačna pojava koju se može precizno definirati, to je složeni pojam koji ima više značenja. Prvo, kreativnost je stvaralaštvo; mentalni, misaoni proces kojim osoba stvara nove i originalne, umjetničke, tehničke, znanstvene ideje ili produkte. Drugo, kreativnost je osobina ili skup osobina koji omogućavaju, izazivaju stvaralaštvo, tj. produktivnost (Čudina-Obradović, 1990).

Kreativnost nije znanje nego urođena sposobnost svakog pojedinca da proizvodi određenu novinu na već postojeće stanje u materijalnoj ili duhovnoj sferi. Ne može se naučiti nego samo uvježbati (Huzjak, 2006). Neki smatraju da su sinonimi kreativnosti originalnost, genijalnost, iako to nije u potpunosti točno jer genijalnost može postojati i bez kreativnosti. Kreativnost je suprotnost konformizmu (suglasnost s većinom) jer se kroz kreativnost istražuje i otkriva nešto novo, nepoznato, nesigurno, potiče se na (dručkije) razmišljanje, na stvaranje i na originalnost.

Prema Tayloru (1959, prema Grgurić, Jakubin, 1996) kreativnost se može razvrstati u pet stupnjeva:

- kreativnost spontane aktivnosti (od prve do šeste godine) – samostalno izražavanje, spontan djetetov izraz

- kreativnost usmjerene aktivnosti (od sedme do desete godine) – spontano izražavanje uz svjesno nastojanje za poboljšanjem, postizanjem „sličnosti“ s realnim objektom

- kreativnost invencije (od jedanaeste do petnaeste godine) – opažanje i izražavanje novih likovnih odnosa

- kreativnost inovacije (od šesnaeste do sedamnaeste godine) – donošenje značajnih promjena u likovnom izrazu unošenjem složenijih likovno-jezičnih i tehničkih mogućnosti

- kreativnost stvaranja (od osamnaeste godine) – stvaranje potpuno novih likovno-pojmovnih sustava – stilova

Spontana ili ekspresivna kreativnost obuhvaća predškolsku dob. Za nju je karakteristično slobodno izražavanje, opuštenost i spontanost likovnog izražavanja. Ekspresivna kreativnost se javlja kod djece u predškolskom dobu i na početku škole. Odgajatelj treba iskoristiti potencijal djeteta, stvoriti kreativnu atmosferu i koristiti u igri i radu s djecom metode koje potiču kreativnost.

Osim ove podjele kreativnosti, Winner (2005, prema Huzjak 2011) u svom radu kreativnost dijeli na kreativnost s „malim k“ i kreativnost s „velikim K“. Kreativnost s „malim k“ su prva četiri Taylorova stupnja, a odnosi se na djecu koja samostalno otkrivaju pravila i tehničke vještine u rješavanju problema (uz minimalno vodstvo odraslih) te izmišljaju neobične strategije za rješavanje istih, dok peti stupanj kreativnosti povezujemo s „velikim K“ što podrazumijeva istezanje, mijenjanje i transformiranje područja.

2.1.1. Kategorije kreativnosti

Postoje četiri kategorije kreativnosti, odnosno sastavni dijelovi kreativnosti. Prva kategorija je *kreativna osoba*. Sve osobe su u određenom opsegu kreativne jer svaka osoba ima kreativni potencijal koji može upotrijebiti u svakoj životnoj situaciji. Druga kategorija je *kreativni produkt* koji podrazumijeva određenu novost u odnosu na već postojeće stanje, originalnost, korisnost, ekonomičnost za cijelo društvo koje se očituje kroz umjetnička, tehnička, znanstvena i druga područja. Treća kategorija je *kreativni proces* što označava način stvaranja kreativnog produkta. Taj proces mora dovesti do neobične ideje, stvarati različite kombinacije staroga ili nadograđivati nove ideje na već postojeće stanje. Četvrta kategorija naglašava važnost *kreativne okoline*, to jest društva u kojem kreativna osoba živi, okolina koja

svojim odnosom i utjecajem potiče ili sputava kreativni razvoj pojedinca (Somolanji i Bognar, 2008).

2.1.2. Divergentno mišljenje

Budući da se kreativnost smatra sposobnošću, a ne znanjem javlja se pojam sposobnost (kreativnog) mišljenja kojeg američki psiholog Joy Paul Guilford (1950, prema Huzjak 2011) dijeli na konvergentno (logičko zaključivanje, pronalaženje jednog ispravnog rješenja) i divergentno (pronalaženje što većeg broja ispravnih rješenja) mišljenje.

Upravo je divergentno mišljenje značajno za kreativnost. Guilford navodi 24 sposobnosti divergentnog mišljenja od kojih su četiri primarne osobine kreativnosti:

- a) Originalnost (izvornost) – dolaženje do potpuno novih, jedinstvenih rješenja
- b) Fluentnost (protočnost) – sposobnost obrade informacija bogatstvom različitih rješenja
- c) Fleksibilnost (prilagodljivost) – spontano mijenjanje sadržaja, ideja u skladu s promjenom situacije
- d) Elaboracija – lakoća razrade i poboljšanja ideje

Ipak, za kreativnost je potrebno i konvergentno i divergentno mišljenje kako bi se od brojnih osmišljenih rješenja odabralo najbolje rješenje.

2.1.3. Osobine i karakteristike kreativne osobe

„Kreativan pojedinac uočava, vidi, doživljava, kombinira stvari i pojave na nov, originalan, neuobičajen način; proizvodi nove, neuobičajene, drukčije ideje i produkte“ (Huzjak, 2011: 236). Karakteristike kreativne osobe su samopouzdanje i samopoštvanje, otvorenost novim iskustvima, upornost, motivacija, tolerancija na neodređenost, spremnost na rizik.

„Neki smatraju da je kreativan samo onaj pojedinac koji proizvodi, a ne i onaj koji uočava (kreativnost = stvaralaštvo), dok drugi misle da je sposobnost uočavanja neobičnog (kao npr. kod humora) bar znak

kreativnosti, pa i takve pojedince smatraju kreativnima (kreativnost = osobina)“(Čudina – Obradović, 1990: 51).

Osobe koje misle kreativno imaju sposobnost vidjeti veze između nepovezanih iskustava koje se pojavljuju u obliku novih misaonih shema, ideja i proizvoda. Kreativne osobe su otvorene prema okolini, kritične, domišljate, spretno, fleksibilne, imaju puno inicijative i originalnosti, nekonvencionalne su, energične, hrabre, spontane, ustrajno rade na rješavanju. Neovisne su i zrele, emocionalno stabilne i dominantne te imaju izrazit osjećaj za humor. Kreativne osobe ne moraju nužno biti iznadprosječno inteligentne, niti kreativnost mogu dobiti mentalnim i fizičkim radom (Supek, R., ur., 1987).

2. 2. Razvoj kreativnosti

Ako dopustimo da se kreativnost slobodno razvija, bez vanjske namjerne intervencije, ona pokazuje karakterističan razvojni tijek. Već u prvoj godini života dijete pokazuje urođenu znatiželju koja ga tjera na istraživanje i otkrivanje neobičnog, drugačijeg, novog, čudnog - eksperimentiranjem, baratanjem, preuređivanjem stvari i njihovih odnosa. Znatiželja je prirodna karakteristika sve djece koja su normalno i zdravo razvijena i dobivaju osjećaj sigurnosti koji proizlazi iz roditeljske ljubavi i brige. U drugoj godini, kreativno istraživanje se nastavlja u „simboličkom uređenju“ stvari (kroz igru, priču, izmišljanje i zamišljanje ...) kada dijete počinje upotrebljavati simboličke zamjene za stvari i pojave u okolini. Ova spremnost za primjećivanje analogija i za rekombinaciju elemenata u nove cjeline, prema Gardneru (1983) stvara jedan rani oblik originalnosti, koji nije potpuno svjestan, ali nije ni sasvim slučajan.

Kod polaska u školu ili do desete godine dolazi do „pada kreativnosti“ i smanjenja sposobnosti za stvaranje originalnih ideja i produkata. Za ovaj pad kreativnosti postoje tri razloga. Prvo, prirodno odumiranje znatiželje i potrebe za vlastitim istraživanjem kada okolina postane presložena da bi ju još nerazvijena i jednostavna dječja svijest razumjela. Drugi razlog je vezan za metode učenja. Školsko učenje zamjenjuje spontano dječje istraživanje, škola djetetu daje logičke i verbalne instrumente mišljenja, pa ono napušta „dječje“ stilove mišljenja i učenja. Treći razlog je usko vezan uz prethodni, ističe pogubnost pedagoških metoda koje stavljaju isključivi naglasak na točnost, logiku i preciznost mišljenja i izražavanja,

ocjenjuju kvalitetu odgovora, ne razvijaju otvorenost za više mogućnosti čime potiskuju kreativni stil mišljenja (Čudina – Obradović, 1990).

Predškolska dob je razdoblje spontane dječje aktivnosti u kojoj se nastavlja razvoj emocionalne osnove kreativnosti, započinje razvoj kreativne mašte podražavanjem stvaranja perceptivnih predodžbi. U razvoju kreativnog mišljenja djecu treba poticati korištenjem i proširivanjem sadržaja bliskih djeci, te ponudom različitog materijala i postavljanjem problemskih situacija za rješavanje u kraćim i dužim periodima. Istovremeno treba punu pažnju posvetiti afektivnom razvoju, osjećaju rastuće sposobnosti koja će dovesti do samopoštovanja i samopouzdanja.

Razvoj dječje kreativnosti potiče se s ostvarivanjem različitih nestrukturiranih izvora s kojima dijete praktično manipulira i razvija različite spretnosti; raznolikosti, tj. raznovrsnosti iskustava, dovoljno vremena za razvijanje ideja u rješavanju problema i sudjelovanje s kreativnim odraslim osobama.

Čudina-Obradović (1990) govori da je kreativnost moguće sistematski razvijati i da programi za razvoj kreativnosti moraju, osim razvijanja kreativnog mišljenja, njegove upotrebe u specifičnim, konkretnim zadacima i širenje znanja, obuhvatiti i emocionalni odgoj kao potporu razvijanja samopouzdanja i kreativne mašte.

2. 3. Optimalni uvjeti za razvoj kreativnosti

Starc i suradnici (2004) navode sljedeće uvjete koji se moraju osigurati za razvoj dječje kreativnosti:

1. Dobro emocionalno ozračje

Utjecaj odgajatelja na razvoj dječje kreativnosti vrlo je važan. Odgajatelj treba djetetu dopuštati veliku slobodu, ne smije kritizirati niti podučavati dijete. Također, odgajatelj ne bi trebao sugerirati i savjetovati dijete kako da nešto nacrtá, naslika ili napravi. Tijekom likovnih aktivnosti uloga odgajatelja je da pokaže zanimanje za djetetov rad, prihvaća djetetova objašnjenja te blago potiče dijete na tumačenje slike i rada ako ga dijete samo ne nudi. Važno je da tijekom aktivnosti vlada ozračje topline, prihvaćanja i hrabrenja.

2. Bogatstvo motivacijskih sadržaja i dostupnost likovnog materijala

Za razvoj dječje kreativnosti potrebno je osigurati različite motivacijske sadržaje kako bi dijete imalo što više materijala za istraživanje, eksperimentiranje, otkrivanje. To bogatstvo djeci omogućava veću slobodu i kreativniji stvaralački rad. Kroz bogatstvo materijala i sredstava djeci je omogućeno likovno izražavanje i istraživanje, eksperimentiranje, ali i otkrivanje cjelovitog dječjeg likovnog izraza te sklonosti za pojedina likovna područja i tehnike.

3. Poštivanje djetetove usredotočenosti i razgovor o djetetovom likovnom produktu

U suvremenom pristupu aktivnostima važna je fleksibilnost pa bi odgajatelji trebali dopustiti i poštivati djetetovu želju za produživanjem likovne aktivnosti. U pojedinim fazama razvoja dijete pokazuje veliku zainteresiranost i usredotočenost za likovne aktivnosti što rezultira velikom upornošću i ustrajnošću u likovnom radu. Uloga odgajatelja je da poštuje tu djetetovu potrebu te mu osigura dovoljno vremena za bavljenje aktivnošću u kojoj ono ustraje i uživa.

3. ULOGA ODGAJATELJA U POTICANJU DJEČJE KREATIVNOSTI

Odgajatelj je stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini. Bitan je čimbenik uspješnosti likovnoga odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi. Pravodobno planira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima; prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s djecom te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti.

Likovno područje u vrtiću omogućava razvoj dječje likovne kreativnosti, ali utječe i na njihovu opću kreativnost (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010). Odgajatelj omogućava djeci istraživanje okoline svim osjetilima, razvoj vizualne percepcije, kreativnog mišljenja i drugih likovnih sposobnosti. Upoznaje ih s pojedinim likovnim tehnikama i omogućava spoznavanje izražajnih mogućnosti pojedine likovne tehnike, samostalno istraživanje i eksperimentiranje, pronalazak novih postupaka, upotrebu novih materijala i sredstava (Novaković, 2015).

Odgajatelj je izrazito pozitivna i optimistična osoba koja radi na sebi te potiče razvojni napredak djece, osuvremenjuje odgojno-obrazovni proces. Interdisciplinarni je stručnjak koji posjeduje široku kulturu, otvoren je za novosti, kreativan je, zna

povezivati pojave, promatra ih uopćeno, ima razumijevanja za život djece koji se razvija, teži socijalnoj presudi te mora posjedovati stručna (likovna) i metodička znanja. Odgojitelj je kreator, organizator, izvoditelj odgojno-obrazovnog procesa (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010: 48-49).

Odgajatelj je učitelj koji „poučava“ djecu raznim odgojnim i obrazovnim vrijednostima, a istodobno i sam od njih uči. Prati i daje povratne informacije o radu svakog djeteta kontinuirano tijekom godine. Komunikacija je vrlo važan čimbenik u odnosu s djecom. Za uspješnu komunikaciju potrebna je ljubaznost i jednak odnos prema svoj djeci. Odlike koje bi trebao posjedovati su pravednost i dosljednost čime stječe povjerenje djece. Također uči djecu socijalnim vještinama i socijalnim kompetencijama u rješavanju konfliktnih situacija.

U današnje vrijeme velikog tehnološkog napretka velika se pozornost stavlja na informatičko opismenjavanje odgajatelja. Pred odgajatelja se stavlja zadatak ovladavanja novim suvremenim sredstvima i pomagalima, nameće se uporaba računala općenito, ali i u likovnim aktivnostima. Uloga je odgajatelja ovladati osnovnim „tajnama“ računala, uočiti pozitivne i negativne aspekte njegove upotrebe te ih prikladno upotrijebiti u predškolskom radu.

Postoji još mnogo uloga koje definiraju odgajatelja čime njihova brojnost ukazuje na kompleksnost odgojiteljskog poziva. Pored navedenih uloga i kompetencija, odgajatelji posjeduju i spremnost na timski rad, sposobnost te želju odnosno intrinzičnu motivaciju za cjeloživotnim učenjem, tj. profesionalnim i osobnim razvojem. Zbog te činjenice odgajatelji bi trebali preispitivati i nadograđivati svoje osobne i profesionalne kompetencije kako bi njihov rad u predškolskoj ustanovi bio što kvalitetniji.

Suvremeno shvaćanje kompetencija kao razvojnih kategorija podrazumijeva brigu odgajatelja za kontinuirano stručno usavršavanje tijekom čitavog profesionalnoga rada. U današnje vrijeme, u odgojno-obrazovnom procesu često se znaju pojaviti dinamične i nepredvidive situacije kojima se odgajatelji trebaju brzo i efikasno prilagoditi. Osim fleksibilnosti za nove situacije, kompetencije koje bi odgajatelj trebao posjedovati obuhvaćaju složenija znanja i sposobnosti kao što su uključivanje djece u samostalan i aktivan rad, korištenje novih tehnologija, poticanje cjelovitog razvoja djetetove osobnosti.

Uloga odgajatelja se mijenja. On treba biti osposobljen za nove sadržaje, drugačiji edukativni kontekst i suvremene pristupe učenju i podučavanju djece kako na likovnom, tako i na svim drugim područjima. Potrebno je kontinuirano preispitivanje i nadograđivanje vlastitoga znanja kroz proces cjeloživotnog učenja koji je temelj profesionalnog razvoja odgajatelja.

Profesionalni razvoj odgajatelja na likovnom području podrazumijeva širenje i produbljivanje likovnih znanja i sposobnosti, kao i daljnji razvoj stručnih, profesionalnih i osobnih kompetencija potrebnih za učinkovito izvođenje likovnoga odgoja.

4. OMETANJE RAZVOJA DJEČJE KREATIVNOSTI (STVARALAŠTVA)

Ometanje kreativnosti (stvaralaštva) predstavlja svako izravno miješanje i interveniranje u likovno stvaranje djece, odnosno kada im se uzme sloboda da vide i rade na svoj način.

Prema Belamarić (1987.) „*do ometanja likovnog stvaralaštva, to jest likovnog jezika djece najčešće dolazi zbog nepoznavanja i nerazumijevanja uloge i funkcije te sposobnosti u razvoju djece kao i želje odraslih da poduče dijete kako se crta, slika ili izrađuje*“.

„Podučavanjem“ se (nenamjerno) postiže upravo suprotan učinak pa, umjesto razvoja i interesa za likovni rad, dijete obično odustaje od svojih oblika i preuzima stereotipne oblike koje oponaša više ili manje uspješno.

4.1. Postupci ometanja

Prema Belamarić (1987), postupci ometanja dječje kreativnosti mogu se podijeliti u dvije skupine.

Prvu skupinu čine svi oblici izravnog miješanja i intervencije u likovne radove djece:

- a) Crtanje djeci.** Vrlo čest, negativan, ujedno i najdrastičniji primjer negativnog uplitanja u razvoj dječjih likovnih sposobnosti. Nacrtane oblike djeca prepoznaju i oponašaju zbog autoriteta odraslih, iako ih zapravo ne razumiju u potpunosti. Tim postupkom se ugrožava i prekida prirodni i svrhoviti način opažanja, shvaćanja i stvaranja oblika, ne potiče se razmišljanje i samostalno zaključivanje već se djecu navikava na pasivnost, preuzimanje gotovih šablona.

- b) **Ispravljanje dječjih radova.** Svako pokazivanje ili usmeno opominjanje djece kako da nešto nacrtaju, naslikaju ili naprave te ispravljanje njihovih radova djeluje negativno te narušava vlastita viđenja djece, stvara u njima nepovjerenje u vlastiti rad i budi osjećaj nemoći i nesigurnosti.
- c) **Slikovnice za bojanje.** Nacrtani oblici u tim slikovnicama su obično pojednostavljenog shematskog oblika koji djeca automatski popunjavaju, a kasnije često i kopiraju te time isključuju dječje opažanje i istraživanje. Također, postoje i slikovnice koje mogu biti presloženog, naturalističkog sadržaja koje djecu zamaraju i obeshrabruju za daljnji likovni rad te dijete gubi volju za likovnim aktivnostima smatrajući se nesposobnim. Najdrastičnije slikovnice za bojanje ipak su one koje već daju djeci gotova rješenja kako nešto bojati.
- d) **Izlaganje dječjih radova i širenje shematskih oblika među djecom.** Prilikom dugotrajnog izlaganja dječjih radova na svim mjestima dostupnima djeci, djeca preuzimaju tuđe oblike i sheme te kopiraju jedna druge što dovodi do uniformnih, neinventivnih i praznih shema. Time djeca isključuju vlastito viđenje i sposobnosti, isključuju vlastito shvaćanje i zaključivanje i preuzimaju oblike drugih.

Drugu skupinu ometanja dječje kreativnosti čine neki odgojni postupci i stavovi:

- a) **Vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece.** Svako ocjenjivanje ili uspoređivanje likovnih radova djece pred njima samima blokira njihov osjećaj slobode, a time i spontanost, to jest sposobnost stvaralaštva. Ako je neki djetetov rad dobro ocijenjen, ono će se dobro osjećati i imati želju nastaviti, ali ako je sljedeći rad lošije ocijenjen, djetetovo zadovoljstvo će opadati i ono će se više povlačiti i odustajati od likovnog rada. Motivacija za likovno stvaralaštvo prelazi iz intrinzične u ekstrinzičnu pa se dijete trudi biti što bolje ocijenjeno čime dolazi do natjecateljskog odnosa među djecom.
- b) **Komentiranje i vrednovanje.** Komentari i prigovaranje, pokazano ili prikriveno nezadovoljstvo i podcjenjivanje povređuje dijete, izaziva nesigurnost te dijete gubi volju i sposobnost za rad.

- c) **Prenaglašavanje vrijednosti.** Pretjerivanje s pohvalama djecu dovodi do zamjene ciljeva. Dijete počinje crtati, slikati ili izrađivati zbog pohvale, a ne zbog uživanja u likovnom stvaralaštvu što može dovesti do nezdravih odnosa među vršnjacima.
- d) **Urednost i preciznost.** Inzistiranje na urednosti i čistoći rada koči dijete da izrazi svoje ideje. Strah od neurednosti izaziva nespretnost pa baš iz tog razloga dijete umrlja i polije rad. Slučajne mrlje ne umanjuju vrijednost rada jer završeni rad i nije sam sebi cilj, nego su cilj unutrašnji procesi i svojstva koje je taj rad u djetetu potaknuo (Belamarić, 1987).

5. PREDMET I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Suvremeni odgoj i obrazovanje zahtijeva kreativnog odgajatelja koji kontinuirano usavršava svoje stručno znanje tijekom čitavog profesionalnog rada. Za kvalitetno i učinkovito oblikovanje likovnih aktivnosti u vrtiću odgojitelji moraju poznavati osnove likovne teorije i umjetnosti, likovno–kreativnog procesa, razumijevanje likovnog razvoja djece i metodička znanja. Samo kreativan odgajatelj svojim znanjem, vještinama i sposobnostima te postupcima razvija, a ne ometa dječju kreativnost.

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati mišljenja i stajališta odgajatelja o dječjoj kreativnosti, ulozi odgajatelja u poticanju dječje kreativnosti, didaktičkom pristupu planiranju likovnih aktivnosti i procesu izvođenja likovnih aktivnosti te ispitati mišljenja odgajatelja o samoprocjeni poznavanja likovne umjetnosti i potrebi dodatnog obrazovanja na likovnom području. Promatranjem likovnih aktivnosti u vrtiću utvrdili smo koji su postupci koji ometaju dječje stvaralaštvo prisutni u likovnim aktivnostima odgajatelja.

Obzirom na utvrđene ciljeve, postavljaju se istraživačka pitanja:

1. Koja su stajališta odgajatelja o dječjoj kreativnosti i vlastitoj ulozi u poticanju dječje kreativnosti?
2. Kakav je didaktički pristup planiranju i izvođenju likovnih aktivnosti u vrtiću?
3. Kako odgajatelji ocjenjuju vlastitu kompetentnost odnosno trenutnu stručnu izobrazbu na likovnom području i u kojim bi likovnim područjima odgajatelji željeli steći dodatna znanja i sposobnosti?

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Opis uzorka

U istraživanju je sudjelovalo 70 odgajateljica četiri zagrebačka vrtića, odabranih po slučajnom uzorku. Odgajateljice se razlikuju prema stupnju stručne spreme; najmanji broj odgajateljica ima visoku stručnu spremu (11,43%) dok 18 odgajateljica ili 25,71% ima srednju stručnu spremu, a najviše je odgajateljica s višom stručnom spremom (62, 86%). Od 70 ispitanica, jedna odgajateljica ima stručni naziv mentorice dok ostalih 69 imaju status odgajateljice. Većina odgajateljica srednjih je godina (između 30 i 44 godine). Prosječna dob ispitanika je 41 godina.

6.2. Instrument

Za prikupljanje podataka upotrijebljen je upitnik koji je konstruiran na temelju proučavanja stručne i znanstvene literature iz koje smo izdvojili najrelevantnija područja i teme (Štemberger, 2014; Devjak, Batistič Zorec, Vogrinc, Skubic, Berčnik, 2010). Upitnik je sastavljen od zatvorenih pitanja anketnog tipa, ordinalne ljestvice i petostupanjske ljestvice stajališta Likertovog tipa.

6.3. Metoda prikupljanja i obrade podataka

Istraživanje je provedeno od 12. rujna do 15. listopada 2016. godine. Anketiranje, unos podataka i njihovu obradu izvela je autorica uz pomoć mentorice. Za osnovnu analizu podataka upotrijebljena je opisna statistika. Za nominalne i ordinalne varijable izračunati su deskriptivni pokazatelji izraženi u frekvencijama (*f*) i postocima (%). Dobivene rezultate smo predstavili u tabelama i opisno.

6. 4. Rezultati i rasprava

6.4.1. Rezultati anketnog upitnika

Tablica 1: Stajališta odgajatelja o dječjoj kreativnosti i ulozi odgajatelja u poticanju dječje kreativnosti

Tvrdnje	potpuno se ne slažem		ne mogu se odlučiti		potpuno se slažem	
	potpuno se ne slažem	ne slažem se	ne mogu se odlučiti	se odlučiti slažem se	potpuno se slažem	se slažem
Sva su djeca kreativna.	1,42%	18,58%	2,85%	51,43%	25,72%	
Dijete može biti kreativno na jednom području, na drugom ne.	10,0%	5,72%	8,57%	58,57%	17,14%	
Djeca u vrtiću imaju velike mogućnosti za razvoj kreativnosti.	0,0%	0,0%	0,0%	71,43%	28,57%	
Kreativnost ne možemo poticati kod svakog djeteta.	15,72%	22,86%	24,28%	32,86%	18,58%	
Odgajatelj potiče kod djece kreativnost na području na kojem je kreativan on sam.	4,28%	30,0%	7,14%	52,86%	5,72%	
Kreativnost djece ovisi o kreativnom radu odgojitelja.	0,0%	18,58%	14,28%	44,28%	22,86%	
Kreativne aktivnosti treba dobro planirati.	4,28%	27,15%	8,57%	50,0%	10,0%	
Rezultat kreativnog procesa je neki konačan produkt.	5,72%	30,0%	20,0%	54,29%	4,29%	
Kreativna djelatnost se događa spontano.	0,0%	0,0%	17,14%	67,14%	15,72%	
Kreativan rad dovodi do nereda i nediscipline u	21,43%	61,43%	10,0%	4,29%	2,85%	
Kreativan rad utječe na veću motiviranost djece.	0,0%	10,0%	5,71%	60,0%	24,29%	
Prostor je važan element u razvoju dječje kreativnosti.	0,0%	0,0%	2,85%	62,86%	34,29%	
Kreativna djeca ne trebaju dodatne poticaje za svoje stvaranje.	10,0%	35,71%	5,71%	32,86%	15,72%	
Djeci je potrebno omogućiti dovoljno vremena za razvijanje ideje tijekom rješavanja problema.	0,0%	0,0%	4,29%	60,0%	35,71%	
Za razvoj kreativnosti važno je kod djece razvijati tehnike divergentnog mišljenja.	0,0%	0,0%	0,0%	7,7%	92,3%	

Rezultati u Tablici 1 pokazuju da se većina odgajatelja (77,15%) slaže s tvrdnjom da su sva djeca kreativna dok se manji broj odgajatelja ne slaže s tom tvrdnjom (19,9%). Po mišljenju 75,71% odgajatelja dijete može biti kreativno na jednom području, na drugom ne dok se sve odgojiteljice slažu s tvrdnjom da djeca u vrtiću imaju velike mogućnosti za razvoj kreativnosti. Na tvrdnju da se kreativnost ne može poticati kod svakog djeteta stajališta odgajatelja su podijeljena, 38,58% ih se ne slaže

s tom tvrdnjom, 51,44% se slaže s tvrdnjom dok ih je 24,28% koji se ne mogu opredijeliti. Za 67,14% odgajatelja važnu ulogu u poticanju kreativnosti kod djeca ima kreativnost samog odgojitelja dok ih 18,58% smatra da ona nije bitna. Kod tvrdnje da kreativna djeca ne trebaju dodatne poticaje mišljenja su podijeljena – 45,71% odgajatelja se ne slaže, a 48,58% se slaže s tom tvrdnjom. Nešto više od polovice odgajatelja misli da potiče kod djece kreativnost na onom području na kome je i sam kreativan, a 34,28% se ne slaže s tom tvrdnjom. Činjenica je da odgajatelji u praksi nesvjesno potiču kod djece kreativnost na „svom moćnom“ području. Većina odgajatelja smatra da se kreativne aktivnosti trebaju dobro planirati (60,00%), njih 34,28% se ne slaže s tom tvrdnjom. Interesantno je da istovremeno vrlo velik postotak odgajatelja (82,86%) smatra da se kreativne djelatnosti događaju spontano. Oko pitanja što je rezultat kreativnog procesa odgovori odgojitelja su podijeljeni. Nešto više od polovice (58,58%) ih misli da je to neki konačan produkt, 35,72% se ne slaže s tom tvrdnjom, a 20,00% ih se ne može odlučiti. Ggurić i Jakubin (1998) naglašavaju da je kod dječje kreativnosti u likovnom izražavanju znatno više od konačnog rada važan sam kreativni proces. Znatan postotak odgajatelja smatra da kreativan rad utječe na veću motiviranost djece (84,29%); da je prostor važan element u razvoju dječje kreativnosti (97,15%); da kreativan rad ne znači nered i nedisciplinu u grupi (82,86%); da je djeci potrebno omogućiti dovoljno vremena za razvijanje ideje tijekom rješavanja problema (95,71%) dok svi odgajatelji smatraju važnim kod djece razvijati tehnike divergentnog mišljenja.

Rezultati govore da su odgajatelji upoznati s važnošću razvoja kreativnosti kod djece, načinima rada koji potiču kreativan rad i učenje djece, no postavlja se pitanje koliko je u praksi prisutan takav pristup. Dio odgovora nalazi se u rezultatima dobivenim na pitanje koliko često odgajatelji na određene načine izvode likovne aktivnosti u vrtiću koji se nalaze u Tablici 2.

Zanimalo nas je prevladava li u didaktičko metodičkom pristupu planiranju i oblikovanju likovnih aktivnosti od strane odgajatelja tradicionalni pristup koji se bazira na transmisijskom principu prenošenja znanja u kojem je komunikacija jednosmjerna, a fokus je na produktu istraživanja, ne na procesu istraživanja, unaprijed se planiraju teme, materijali, ciljevi, trajanje je unaprijed određeno i sl. ili suvremeni odgoj koji naglasak stavlja na proces istraživanja, a ne na produkt.

Tablica 2: Didaktičko metodički pristupi izvođenju likovnih aktivnosti

Tvrđnje	Vrlo rijetko	rijetko	povremeno	često	Vrlo često
Djeci pomažem u predpripremi materijala (izrezani različiti oblici i sl.) da rad teče brže i lakše te da su rezultati uspješniji.	15,72%	18,58%	25,71%	34,28%	5,71%
Djeci nudim nekonvencionalne materijale za likovno izražavanje (npr. spužvice, ploške voća, tekstil, prirodne ...).	0,0%	0,0%	24,28%	41,43%	34,29%
Usuđujem se 'riskirati' i isprobavati nove likovne tehnike i načine rada.	0,0%	2,85%	48,58%	35,71%	12,86%
Likovne aktivnosti izvodim izvan prostora vrtića (u prirodi, muzeju, galeriji).	30,00%	40,00%	10,00%	18,57%	1,43%
U likovnu aktivnost uključujem umjetnička djela (originale ili reprodukcije).	30,00%	21,43%	35,72%	7,14%	5,71%
Djeci omogućavam spoznavanje objekata, prostora i pojava svim osjetilima.	0,0%	4,28%	24,29%	54,29%	17,14%
Kod djece potičem likovni odgovor na kinestetičke i audio poticaje.	1,43%	7,14%	40,00%	50,00%	1,43%
Ohrabrujem dijete da nastavi crtati, čak i nakon što je izjavilo da „on/ona to ne zna neće više pokušavati“.	0,0%	0,0%	17,14%	67,14%	15,72%
Tražim od djeteta da u svom radu (tijekom usmjerenih likovnih aktivnosti) što realnije izrazi viđeno	18,58%	15,72%	22,85%	41,42%	1,42%
Djecu kada to zatraže savjetujem kako da nešto nacrtaju, naslikaju ili oblikuju.	18,58%	8,57%	27,14%	37,14%	8,57%
Djecu potičem da mogućnost likovnog stvaranja otkriju sami (da upotrijebe neke nove materijale, postupke, pomagala).	0,0%	0,0%	22,86%	17,14%	60,00%
Tijekom likovno stvaralačkog rada bilježim dječje izjave i kasnije ih upisujem na poleđinu rada ili u pedagošku dokumentaciju.	0,0%	5,72%	22,86%	58,57%	12,86%
U motivaciji likovnih aktivnosti koristim različite metode rada.	0,0%	0,0%	14,29%	68,57%	17,14%
Razgovaram s djecom o njihovim likovnim produktima.	0,0%	0,0%	15,72%	61,42%	22,86%
Dokumentiram tijek likovno-kreativnih aktivnosti (videom, fotografiranjem ili bilješkama).	0,0%	12,86%	14,29%	47,14%	25,71%
Dječje radove odlažem u njihove individualne likovne mape.	2,86%	11,43%	17,14%	21,43%	47,14%
Zajedno s djecom postavljam izložbe njihovih radova u prostoru vrtića.	1,43%	4,28%	20,00%	28,57%	45,72%

Rezultati pokazuju da 39,99% odgajateljica često ili vrlo često djeci pomažu u predpripremi materijala (izrezani različiti oblici i sl.) da rad teče brže i lakše te da su rezultati uspješniji, njih 25,71% to radi povremeno, a 34,30% rijetko ili vrlo rijetko. Ovaj podatak nam govori da velik postotak odgojitelja koji imaju takav način rada ne

shvaćaju da dijete uz pomoć likovnog izražavanja istražuje, objašnjava i spoznaje sebe i okolinu koja ga okružuje, da ima prirodnu potrebu za manipuliranjem likovnim materijalima pri čemu nastaju likovni produkti koji ne predstavljaju imitaciju stvarnosti, već istraživanje karakteristika, uloge i funkcije predmeta i pojava u njegovoj fizičkoj okolini. Neprimjereno je djeci davanje gotovih šablona, koje nisu produkt njihovog rada, često ih zamara i obeshrabruje za daljnje samostalno istraživanje te koči njihov kreativni razvoj. Davanje djeci nekonvencionalnog materijala za likovno izražavanje (npr. spužvice, ploške voća, tekstil, prirodne ...) često ili vrlo često je prisutno kod 75,72% odgajateljica, povremeno kod 24,28%. Povremeno, često ili vrlo često isprobava nove likovne tehnike 97,15% odgajateljica. Treba napomenuti da pri odabiru materijala i tehnika trebamo prije svega voditi računa da su prilagođeni dječjim interesima, potrebama i mogućnostima, te da se uvažavaju temeljna načela likovnog oblikovanja. Vrlo mali postotak odgajateljica, tek njih 20,00% često ili vrlo često izvodi likovne aktivnosti izvan prostora vrtića (u prirodi, muzeju, galeriji), 10,00% ih to radi povremeno, a 70,00% rijetko ili vrlo rijetko. U osvještavanju dječjih osjetnih percepcija različite djelatnosti u prirodi imaju veliko značenje te je važno da odgojitelj omogući djeci neposredno likovno prakticiranje u njoj. Umjetnička djela (originale ili reprodukcije) u likovne aktivnosti često ili vrlo često uključuje tek 12,85% odgajateljica, 35,12% ih to radi povremeno, a 51,43% rijetko ili vrlo rijetko. Slične rezultati dobiveni su i u nekim drugim istraživanjima (Novaković, 2015). Upoznavanje djece s umjetničkim djelima važno je za njihov estetski i kreativni razvoj. Nešto više od polovice odgajateljica (57,43%) kod djece potiče likovni odgovor na kinestetičke i audio poticaje, 40,00% to radi povremeno što govori o osviještenosti odgajateljica o važnosti povezivanja odgojnih područja koje omogućava holistički pristup učenju djece. Većina odgajateljica često ili vrlo često potiču i ohrabruju nesigurnu djecu u likovnom stvaranju (82,86%), a njih 77,14% često ili vrlo često potiče djecu da mogućnost likovnog stvaranja otkriju sami (da upotrijebe neke nove materijale, postupke, pomagala). Pomalo iznenađujući rezultat i način rada koji je u suprotnosti s ovim je velik postotak odgajateljica koje često ili vrlo često (42,84%) traži od djeteta da u svom radu (tijekom usmjerenih likovnih aktivnosti) što realnije izrazi viđeno, dok ih 22,85% to radi povremeno. Takav pristup suprotan je slobodnom dječjem izražavanju bez nametanja rješenja od strane odgajateljica i uplitanja u njihovu autonomiju prilikom

stvaranja. Nije zanemariv niti postotak odgajateljica koje djeci često ili vrlo često (45,71%), kada to zatraže, savjetuju kako da nešto nacrtaju, naslikaju ili oblikuju. Takav postupak upravo ukazuje na nerazumijevanje uloge odgajatelja u razvoju dječje likovnosti i kreativnosti, on upravo predstavlja ometanje dječjeg stvaranja. Iz rezultata je vidljivo da odgajateljice poznaju ulogu i važnost praćenja i dokumentiranja tijeka likovno-kreativnih aktivnosti; ulogu bilježenja dječjih izjava na poledinu rada ili u pedagošku dokumentaciju; važnost razgovora s djecom o njihovim likovnim produktima, odlaganje njihovih radova u individualne likovne mape i zajedničko postavljanje izložbe s djecom.

Tablica 3: Mišljenje odgajatelja o razini vlastite kompetentnosti odnosno trenutne stručne izobrazbe na likovno-umjetničkom i likovno-pedagoškom području

Tvrđnje	f%
da, dovoljna je i ne trebam dodatno stručno osposobljavanje	2,85%
da, dovoljna je, iako sam u početku trebao/la dodatno stručno usavršavanje	18,57%
da, dovoljna je, iako su se naknadno pojavile potrebe zbog kojih sam se trebao/la dodatno usavršavati	37,14%
da, dovoljna je, ali osjećam potrebu za dodatnim stručnim usavršavanjem na ovom području	40,00%
ne, nije dovoljna	4,29%

Rezultati u Tablici 3 pokazuju da nešto manje od polovice odgojiteljica (40,00%) osjeća potrebu za dodatnim stručnim usavršavanjem što znači da se ne osjećaju dovoljno kompetentnima na likovnom području. Kod 37,14% odgajateljica se potreba za dodatnim usavršavanjem pojavila tijekom radnog iskustva, a kod 18,57% odgojiteljica na početku radnog staža. Samo 2,85 % odgojiteljica smatra da je razina njihove stručne osposobljenosti na navedenom području dovoljna i da ne trebaju dodatno stručno usavršavanje.

Tablica 4: Područja vezana za likovno područje u kojima bi odgajatelji željeli steći dodatna znanja i sposobnosti

Tvrdnje	f%
ne želim steći dodatna znanja	1,43%
teorija umjetnosti, povijest umjetnosti	4,29%
korištenje likovnih tehnika i likovno/kreativno izražavanje (crtanje, slikanje, grafika, kiparstvo, primijenjena umjetnost i dizajn...)	67,14%
razvoj estetskog senzibiliteta i sposobnosti analize likovnih djela i dječjih uradaka	37,14%
specifičnosti didaktičko-metodičkih postupaka organizacije i izvođenja likovnih aktivnosti	37,14%
povezivanje sadržaja likovnog odgoja s drugim odgojnim područjima	24,29%

Analiza rezultata vidljivih u Tablici 4 pokazuje da 67,14% odgajateljica želi steći dodatna znanja iz područja korištenja likovnih tehnika i likovnog/kreativnog izražavanja. Ovaj podatak ide u prilog činjenici da su odgajatelji skloniji suradničkim oblicima rada u kojima neposredno i praktično sudjeluju, u odnosu na predavački tip seminara ili stručnog skupa. Jednaki broj odgajatelja želi steći dodatna znanja i vještine vezane za razvoj estetskog senzibiliteta i analizu likovnih djela odnosno i dječjih uradaka (37,14%) i naučiti više o specifičnostima didaktičko-metodičkih postupaka organizacije i izvođenja likovnih aktivnosti (37,14%). Prvo govori da je ovaj segment u likovnim aktivnostima razmjerno zapostavljen u praksi, ali i da postoji nedovoljna kompetentnost odgojitelja na tom području. Drugo govori da su odgajateljice svjesne važnosti primjene odgovarajućih specifičnih didaktičko-metodičkih postupaka organizacije i izvođenja likovnih aktivnosti, ali i da im nedostaje ta vrsta znanja i vještina. 24,29% odgajatelja želi saznati nešto više o mogućnostima povezivanja sadržaja likovnog odgoja s drugim odgojnim područjima, što govori o njihovoj osviještenosti o potrebi interdisciplinarnog i integriranog pristupa učenju i poučavanju. Manji postotak odgajateljica (4,29%) želi steći dodatna znanja i sposobnosti iz teorije umjetnosti i povijest umjetnosti. Mišljenja smo da većina ispitanika smatra da su ona manje značajna za uspješno izvođenje likovnih aktivnosti u vrtiću. Samo 1,43% odgajateljica ne želi steći dodatna znanja i sposobnosti vezana uz likovno područje.

Iz dobivenih podataka možemo zaključiti da odgojiteljice imaju potrebu za dodatnim usavršavanjem na likovnom području.

6.4.2. Rezultati dobiveni promatranjem likovnih aktivnosti

Promatrajući likovne aktivnosti djece, uočeno je da je izbor pribora za crtanje i slikanje standardan (obične olovke, bojice, flomasteri, pastele, tempere), a za modeliranje djeci je, u većini slučajeva, ponuđen glinamol i plastelin (Slika 1.). Kod slobodnih aktivnosti djeca su uglavnom koristila bojice, flomastere, pastele, ponekad krede u boji, dok su kod usmjerenih aktivnosti odgajateljice djeci nudile pastele, bojice i tempere. Rijetko odgajateljice koriste širu paletu tehnika unutar pojedinog likovnog područja (npr. tuš i pero, lavirani tuš, grataž, grafičke tehnike, kolaž). Neke

Odgajateljice su, osim 'standardnog' pribora za crtanje, slikanje i modeliranje, djeci u prostornom oblikovanju ponudila i nekonvencionalne materijale (role toaletnog papira, kartonska ambalaža za jaja, tjestenina, češeri, razne tkanine...) što potiče dječju maštu i kreativnost.

Slika 1. Ponuda likovnog pribora

Važno je napomenuti da pojedina djeca nisu bila previše zainteresirana za likovne aktivnosti pa su odgajateljice morale često intervenirati, poticati i ohrabrivati ih na aktivnosti. Ta njihova nezainteresiranost se odražava i na motorički razvoj. Boraveći u mlađoj vrtićkoj skupini u kojoj su djeca starosti od tri do četiri godine, uočeno je da pojedina djeca ne znaju ispravno držati olovku i crtati njom.

6.4.2.1. Slobodne likovne aktivnosti

Boraveći u mlađoj vrtićkoj skupini (od 3 do 4,5 godine), pozitivno me iznenadila činjenica da su djeca slikala vodenim bojama tijekom slobodnih likovnih aktivnosti jer se do sad nisam susretala s tom likovnom tehnikom rada u vrtiću. Tijekom slikanja vodenim bojama, djeca su koristila razne kistove namijenjene uglavnom slikanju temperom. Većinom su koristili tamne boje i obični papir koji nije namijenjen slikanju vodenim bojama

Slika 2.i 3. Slikanje vodenim bojama

Druga tehnika koju su djeca koristila tijekom slobodnih likovnih aktivnosti je kreda. Odgajateljica je djeci ponudila kredu u boji te zajedno s njima započela crtati po dvorištu vrtića, a onda prepustila djeci da dovrše crtež. Tijekom ove aktivnosti odgajateljica je djeci pokazala šablonski prikaz kuće te su je djeca počela imitirati crtajući uobičajen prikaz kuće s kvadratom koji označava kuću, shematskim prikazom vrata i prozora i trokutom kao krovom.

Slika 4. Šablonski prikaz kuće kojeg djeca oponašaju

Ovaj primjer, u kojem su djeca imitirala odgajateljicu oponašajući njen primjer crteža kuće, nije jedini primjer kopiranja. U predškolskoj skupini, djevojčica je crtala dijamant. Njena prijateljica je, također, željela nacrtati dijamant, no nije znala kako pa je promatrala prijateljicu i pokušala ju oponašati (Slika 5.). Nakon što nije uspjela, zatražila je prijateljicu da joj nacрта. Na upit promatrača zašto ne pokuša sama nacrtati svoj dijamant, odgovorila je da ona to ne može.

Slika 5. Promatranje i pokušaj oponašanja tuđeg likovnog uratka

Također, u predškolskoj skupini je uočeno korištenje slikovnica za bojanje i plastičnih šablona koje su dječaci ispunjavali automatski (Slika 6.). Šablone su ponuđene među ostalim likovnim priborom te su ih djeca povremeno koristila. Djevojčica, koja je većinu vremena provela u likovnom centru, gotovo se cijelo vrijeme koristila plastičnim šablonama koje su prikazivale različite životinje, prijevozna sredstva, itd. (slka 7.). Na prijedlog promatrača da sama nacrtaja konja, djevojčica je oklijevala. Ipak, prihvatila je prijedlog, ali ne za dugo jer je nastavila crtati uz pomoć šablona čim se promatrač udaljio.

Slika 6. Slikovnice za bojanje

Slika 7. Djevojčica crta služeći se šablonama (lijevo), završeni rad djevojčice (desno)

6.4.2.2.Usmjerene likovne aktivnosti

U srednjoj vrtićkoj skupini, likovna tema je bila „Suncokret“. Djeca su zajedno s odgajateljicom modelirala suncokrete od glinamola (Slika 8.). Lijevi uradak je rad odgajateljice, a desno rad djevojčice. Tijekom izrade suncokreta, odgojiteljica je razgovarala s djecom, ispitivala djecu kako izgleda suncokret, što mu je sve potrebno te savjetovala djecu što bi još mogla dodati. Osim razgovora, odgajateljica se poslužila i slikom suncokreta kako bi djeca imala i vizualni doživljaj.

Slika 8. Suncokret odgojiteljice i djeteta

Nakon izrade suncokreta u glinamolu odgajateljica je zajedno s djecom pripremila pribor za slikanje i veliki papir. Tijekom procesa, djeca su se savjetovala s odgajateljicom, ona im je predlagala moguća rješenja kako naslikati. Slika 9. prikazuje proces slikanja suncokreta. Djeci je ponuđena fotografija suncokreta pomoću koje su djeca slikala. Međusobno su razmjenjivali kistove i tempere te jedni drugima pomagali i savjetovali kako nešto naslikati.

Slika 9. Proces slikanja suncokreta

Slika 10. Proces slikanja (I.) te završeni rad (II.)

Na slici 10. prvi dio (I.) pokazuje također proces slikanja na kojem su vidljive slučajne mrlje nastale tijekom slikanja. Iako su djeca primijetila i upozorila odgajateljicu na to, odgajateljica je zanemarila i objasnila da „*to nije problem, tu će naslikati listove koji će prekriti mrlje*“. Drugi dio (II.) prikazuje završeni rad kojeg će odgajateljica, zajednom s djecom, postaviti na pano na ulazu u vrtić poslije sušenja.

Promatrajući ostale radove ove skupine, uočeno je da odgajateljice vode brigu o likovnom odgoju te bar jednom tjedno imaju temu koju zajedno obrađuju te izlažu radove u prostoru vrtića. Radovi uvijek imaju informacije o skupini, tehnici, temi te datumu izrade.

6.4.2.3. Okruženje

Na ulazu u svaku dnevnu sobu određene grupe stoji natpis naziva grupe koji uglavnom nosi naziv neke životinje ili voća te njen shematski prikaz kojeg su većinom odgajateljice same izradile ili preuzele iz već postojećih ilustracija. Problem kod takvog shematskog prikaza je činjenica da će djeca pokušati kopirati taj prikaz, no ako ne uspiju obeshrabrit će se i odustati od daljnjeg likovnog izražavanja.

U dječjoj okolini se često pojavljuju razni šablonski prikazi kuća, cvijeća, sunca, životinja koji djecu potiču na kopiranje te zanemarivanje vlastitog doživljaja.

Slika 11. Cvijeće od plastičnih čepova

6.4.2.4. Postupci odgajatelja

U Prilogu 9.2. navedeni su postupci koji su uočeni tijekom promatranja likovnih aktivnosti u vrtiću kojima se ometa dječje stvaralaštvo.

Promatrajući likovne aktivnosti djece, nije uočeno da odgajateljice izravno crtaju djeci, ali vrlo često se događalo da djeca traže savjete kako nešto nacrtati pa im odgajateljice objašnjavaju i savjetuju dajući šablonske opise čime se koči djetetov prirodni razvoj kreativnosti, tj. njegov doživljaj viđenog ili zamišljenog, samostalno opažanje i zaključivanje.

U pojedinim skupinama, odgajateljice su često usmeno ispravljale ili kritizirale dječje crteže. Negativni komentari su često bili povod da djeca odustanu od crtanja i započnu drugu aktivnost koja nema veze s likovnom. Također, često se događalo da odgajateljice djecu, koja su postala nemirna, kažnjavaju crtanjem što kod djece može izazvati nezadovoljstvo i gubitak volje za daljnjim likovnim aktivnostima. Te kazne su često uključivale bojanje slikovnica za bojanje što dodatno ometa dječju kreativnost.

Kod usmjerenih aktivnosti, odgajateljice su često s djecom (ili samostalno) pripremale materijal za aktivnost kako bi rad prije započeo i bio uspješniji. Nakon završetka likovnog procesa, odgajateljice su ispravljale i dopunjavale dječje radove kako bi se završni produkt mogao koristiti u daljnjim aktivnostima.

7. ZAKLJUČAK

Razvoj kreativnosti započinje od najranije dobi kad se javlja spontana ili ekspresivna kreativnost. Za razvoj kreativnosti važno je omogućiti multisenzorno istraživanje okoline, dovoljno vremena za manipuliranje i istraživanje raznim sredstvima i materijalima, sloboda u kreativnom stvaranju. Već u prvoj godini kod djeteta se javlja znatiželja za istraživanjem, otkrivanjem. Znatiželja djeteta je važan čimbenik razvoja kreativnosti jer zbog nje dijete istražuje, eksperimentira, preuređuje stvari i njihove odnose. Dopustimo li djetetu da samostalno istražuje, manipulira predmetima njegov razvoj je nesputan, nema prepreka te ono može kreativno misliti i kreativno se izražavati što utječe na daljnji razvoj. Dijete uči putem igre, aktivnim sudjelovanjem u aktivnostima. Kroz likovne aktivnosti djeca razvijaju kreativni potencijal, vizualno-prostornu inteligenciju, vizualnu osjetljivost, maštu, estetsko percipiranje. Važno je razvijati kreativnost od najranije dobi jer se uz kreativnost lakše i brže rješavaju problemi, moguće ju je iskoristiti za razne životne prilike te se prilagoditi novim situacijama.

Provedeno istraživanje za cilj je imalo ispitati mišljenja i stajališta odgajatelja o dječjoj kreativnosti, ulozi odgajatelja u poticanju dječje kreativnosti, pristupu planiranju likovnih aktivnosti i procesu izvođenja tih aktivnosti te njihova samoprocjena vlastitog poznavanja likovne kulture i potrebi dodatnog usavršavanja na pojedinim likovnim područjima. Istraživanje se sastojalo od dva elementa: anketnog upitnika u kojem je sudjelovalo 70 odgajateljica te promatranja likovnih aktivnosti u vrtiću. Upitnik je bio zatvorenog tipa pitanja za kojeg se koristila ordinalna ljestvica te petstupanjaska ljestvica stajališta Likertovog tipa.

Prvi dio anketnog upitnika koji se odnosi na mišljenja odgajatelja o dječjoj kreativnosti te njihovom utjecaju na razvoj kreativnosti pokazuje da se većina odgajateljica slaže kako su sva djeca kreativna, ali i većina misli da dijete može biti kreativno na jednom području a na drugom ne. Odgajateljice se slažu s tvrdnjom da djeca u vrtiću imaju velike mogućnosti za razvoj kreativnosti te velik broj njih smatra da veliku ulogu u razvoju kreativnosti ima kreativnost odgajatelj dok manji dio njih smatra da to nije bitno. Ipak, više od polovice odgajatelja smatra da potiču kod djece kreativnost na onom području na kojem su i sami kreativni. Zanimljiva je činjenica da većina odgajatelja smatra kako se likovne aktivnosti trebaju dobro isplanirati, ali

isto tako većina ih smatra da se kreativne aktivnosti događaju spontano. Kad je u pitanju dodatan poticaj kreativne djece na aktivnosti, mišljenja su podijeljena tako da polovica odgajateljica smatra da djeci nisu potrebni dodatni poticaji, dok se druga polovica ne slaže s tim. Pitanje što je rezultat kreativnog procesa je podijelilo odgajateljice pa malo više od polovice njih smatra da je to neki konačan produkt, a malo manji dio se ne slaže s tim. Veliki broj odgajateljica smatra da kreativan rad utječe na motiviranost djece, da je prostor važan element u razvoju dječje kreativnosti; da kreativan rad ne znači nered i nedisciplinu u skupini; da je djeci potrebno omogućiti dovoljno vremena za razvijanje ideje tijekom rješavanja problema. Svi odgajatelji smatraju važnim kod djece razvijati tehnike divergentnog mišljenja.

Drugi dio, koji govori o didaktičko metodičkim pristupima izvođenja likovnih aktivnosti, pokazuje da odgajateljice često sudjeluju u predpripremi za likovne aktivnosti čime sputavaju dječje istraživanje, manipuliranje likovnim elementima, spoznavanje svijeta oko sebe. Velik broj odgajateljica isprobava nove likovne tehnike te djeci nudi različit, nekonvencionalan materijal za likovno izražavanje. Vrlo malo odgajateljica likovne aktivnosti izvodi izvan prostorija vrtića te još manji broj njih u aktivnostima koristi umjetnička djela. Većina odgajateljica ohrabruje nesigurnu djecu na likovno stvaranje te samostalnost na tom području, ali, s druge strane, većina njih od djece zahtijeva i realan prikaz viđenog. Kad je u pitanju dokumentiranje dječjih radove, većina odgajateljica shvaća važnost dokumentiranja i bilježenja dječjih izjava, razgovora, zajedničku izložbu radova.

Treći i četvrti dio govore o samoprocjeni trenutne izobrazbe odgajateljica na likovnom području te na kojim područjima bi željele steći dodatna znanja. Gotovo polovica odgajateljica osjeća potrebu za dodatnim usavršavanjem, malo manje njih smatra da se ta potreba javila tijekom radnog staža, dok mali broj odgajateljica smatra da im nije potrebno dodatno usavršavanje. Kad je u pitanju područje u kojem žele steći dodatna znanja, najveći broj odgajateljica smatra da je to korištenje likovnih tehnika i likovno/kreativno izražavanje, jednak broj odgajateljica želi steći znanje vezano za razvoj estetskog senzibiliteta i analizu likovnih djela i dječjih uradaka te naučiti više o specifičnostima didaktičko-metodičkih postupaka

organizacije i izvođenja likovnih aktivnosti. Najmanji postotak odgajateljica želi steći teoretska znanja na likovnom području.

Iako su mnoge odgajateljice svjesne da je njihova uloga u razvoj dječje kreativnosti vrlo bitna, smatram da većina njih u praksi ne primjenjuje takav pristup u kojem se njeguje razvoj dječje kreativnosti te se drže transmisivskog pristupa u kojem je komunikacija jednosmjerna, djeci nije u potpunosti omogućeno istraživanje svijeta oko sebe, vrijeme aktivnosti je ograničeno te se od djeteta zahtijeva realan prikaz, a ne njegovo viđenje. Pozitivna činjenica je da veliki broj odgajateljica je svjestan kako njihovo trenutačno znanje na likovnom području nije dovoljno te im je potrebno dodatno usavršavanje.

Tijekom promatranja likovnih aktivnosti u vrtiću uočeno je kako djeca kopiraju radove i izjave jedni drugih, ali i odgajateljice koje djeci prikazuju šablonske prikaze te potiču djecu da oponašaju njihov primjer. Djeci su ponuđene razne plastične šablone i slikovnice za bojanje koje djeca ispunjavaju automatski, a one su ponekad i kazna za neprimjereno ponašanje. Česti negativni komentari i kritiziranje odgajateljica djecu su obeshrabrivali te su oni odustajali od likovnih aktivnosti. Kod usmjerenih likovnih aktivnosti, uočeno je da odgajateljice u velikoj mjeri sudjeluju u predpripremi materijala za likovne aktivnosti kako bi aktivnost započela što prije. Nakon završetka aktivnosti, odgajateljice su ispravljale i nadopunjavale dječje radove čime su naglasak stavile na završni produkt, a ne na kreativni proces.

LITERATURA:

- Arar, Lj.; Rački, Ž. (2003.). Priroda kreativnosti. *Psihologijske teme, Vol.12*
No.1.str.3-22.
- Belamarić, D. *Dijete i oblik : likovni jezik predškolske djece : knjiga za odgajatelje, roditelje pedagoge, psihologe, psihijatre.* Zagreb : Školska knjiga, 1987.
- Blašković, J., Novaković, S. (2013). Early Childhood and Preschool Education University Student's Views and Assessments Regarding Visual Art and Music Areas. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje.*15, 3; 583-609.
- Bodulić, V. *Umjetnički i dječji crtež : priručnik za odgajatelje i nastavnike.* Zagreb: Školska knjiga, 1982.
- Balić-Šimrak, A. (2010.). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. Zagreb: *Dijete, vrtić i obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu namijenjen stručnjacima i roditeljima, Vol.16-17 No.62-63.* (str. 2-8) Dostupno na:
<http://hrcak.srce.hr/124737>
- Čudina Obradović, M (1990.): *Nadarenost; razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje.* Zagreb: Školska knjiga.
- Čudina-Obradović, M. (ur.) (1999). *Dosadno mi je, što da radim-priručnik za razvijanje dječje kreativnosti.* Zagreb: Školska knjiga.
- Devjak, T., Batistič Zorec, M., Vogrinc, J., Skubic, D., Berčnik, S. (2010): *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti.*Ljubljana: PEF
- Grgurić, N., Jakubin, M. (1996.). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje : metodički priručnik.* Zagreb : Educa.
- Herceg, I., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi.* Zagreb: Alfa.
- Huzjak, M. (2011). *Učimo gledati 1-4 : priručnik likovne kulture za nastavnike razredne nastave.* Zagreb : Školska knjiga.
- Huzjak, M. (2006). Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu. *Odgojne znanosti, Vol.8 No.1(11),* str. 289-300. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/26205>

- Novaković, S. (2015). Preschool Teacher's Role in the Art Activities of Early and Preschool Age Children. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje* 7 (1). str. 153-163.
- Slunjski, E. (2012.). Tragovima dječjih stopa : kako bolje razumjeti dijete? : kako mu pomoći da razumije sebe i druge? : kako ga poticati na samostalno i suradničko učenje?. Zagreb. Profil International.
- Somolanji, I.; Bognar, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola*. Br. 19, str. 87-94. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/24067>
- Starč, B., Čudina-Obradović, M., Letica, M., Profaca, B., Pleša, A. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing.
- Supek, R. et al. (1987.). *Dijete i kreativnost*. Zagreb: Globus
- Štemberger, T. (2014). Pomen ustvarjalnosti vzgojitelja v njegovi vzgojno-izobraževalni praksi. Doktorska disertacija. Koper: PEF.

PRILOZI

Prilog 1: Anketni upitnik za odgojiteljice

Ovim pitanjem želimo ispitati stajališta i mišljenja odgajatelja o kreativnosti. Svi podatci su u potpunosti **anonimni** i koristit će se samo u svrhu istraživanja za završni rad studentice na Učiteljskom fakultetu. Molimo Vas da iskreno odgovorite na pitanja. Ispunjavanje upitnika traje 15 minuta. Za sudjelovanje Vam se unaprijed iskreno zahvaljujem.

Studentica: Anita Lopar

1. Kako se slažete sa sljedećim tvrdnjama?					
Zaokružite jedan broj pri čemu 1 označava potpuno se ne slažem; 2 ne slažem se; 3 ne znam, ne mogu se odlučiti; 4 slažem se; 5 potpuno se slažem					
Sva su djeca kreativna.	1	2	3	4	5
Dijete može biti kreativno na jednom području, na drugom ne.	1	2	3	4	5
Djeca u vrtiću imaju velike mogućnosti za razvoj kreativnosti.	1	2	3	4	5
Kreativnost ne možemo poticati kod svakog djeteta.	1	2	3	4	5
Odgovitelj potiče kod djece kreativnost na području na kojem je kreativan on sam.	1	2	3	4	5
Kreativnost djece ovisi o kreativnom radu odgojitelja.	1	2	3	4	5
Kreativne aktivnosti treba dobro planirati.	1	2	3	4	5
Rezultat kreativnog procesa je neki konačan produkt.	1	2	3	4	5
Kreativna djelatnost se događa spontano.	1	2	3	4	5
Kreativan rad dovodi do nereda i nediscipline u skupini.	1	2	3	4	5
Kreativan rad utječe na veću motiviranost djece.	1	2	3	4	5
Prostor je važan element u razvoju dječje kreativnosti.	1	2	3	4	5
Kreativna djeca ne trebaju dodatne poticaje za svoje stvaranje.	1	2	3	4	5
Djeci je potrebno omogućiti dovoljno vremena za razvijanje ideje tijekom rješavanja problema.	1	2	3	4	5
Za razvoj kreativnosti važno je kod djece razvijati tehnike divergentnog mišljenja.	1	2	3	4	5

2. Kako obično planirate likovne aktivnosti?(možete zaokružiti više odgovora)	
a) detaljno planiram likovne aktivnosti i u izvođenju ih ne mijenjam	
b) okvirno planiram likovne aktivnosti i prilagođavam ih trenutnim potrebama djece	
c) pri planiranju polazim od interesa djece	
d) pri planiranju polazim od općih ciljeva kurikulumu	
e) pri planiranju polazim od trenutnih mogućnosti izvođenja likovnih aktivnosti (s obzirom na dostupnost materijala, sredstava....)	
f) likovne aktivnosti planiram kao samostalne aktivnosti:	dnevno ☐
	tjedno ☐
g) likovne aktivnosti planiram u okviru projekta/integrirano (mjesečno, kvartalno, godišnje)	

3. Ocijenite kako često likovnu aktivnost izvodite na dolje navedene načine.					
Zaokružite jedan broj pri čemu 1 označava vrlo rijetko; 2 rijetko; 3 povremeno; 4 često; 5 vrlo često					
Djeci pomažem u predpripremi materijala (izrezani različiti oblici i sl.) da rad teče brže i lakše te da su rezultati uspješniji.	1	2	3	4	5
Djeci nudim nekonvencionalne materijale za likovno izražavanje (npr. četkice, spužvice, ploške voća, čepove, tekstil, drvo, prirodne ...).	1	2	3	4	5
Usušujem se 'riskirati' i isprobavati nove likovne tehnike i načine rada.	1	2	3	4	5
Likovne aktivnosti izvodim izvan prostora vrtića (u prirodi, muzeju, galeriji).	1	2	3	4	5
U likovnu aktivnost uključujem umjetnička djela (originale ili reprodukcije).	1	2	3	4	5
Djeci omogućavam spoznavanje objekata, prostora i pojava svim osjetilima.	1	2	3	4	5
Kod djece potičem likovni odgovor na kinestetičke i audio poticaje.	1	2	3	4	5
Ohrabrujem dijete da nastavi crtati, čak i nakon što je izjavilo da „on/ona to ne zna neće više pokušavati“.	1	2	3	4	5
Tražim od djeteta da u svom radu (tijekom usmjerenih likovnih aktivnosti) što realnije izrazi viđeno.	1	2	3	4	5
Djecu, kada to zatraže, savjetujem kako da nešto nacrtaju, naslikaju ili oblikuju.	1	2	3	4	5
Djecu potičem da mogućnost likovnog stvaranja otkriju sami (da upotrijebe neke nove materijale, postupke, pomagala).	1	2	3	4	5
Tijekom likovno stvaralačkog rada bilježim dječje izjave i kasnije ih upisujem na poleđinu rada ili u pedagošku dokumentaciju.	1	2	3	4	5
U motivaciji likovnih aktivnosti koristim različite metode rada.	1	2	3	4	5
Razgovaram s djecom o njihovim likovnim produktima.	1	2	3	4	5
Dokumentiram tijek likovno-kreativnih aktivnosti (videom, fotografiranjem ili bilješkama).	1	2	3	4	5
Dječje radove odlažem u njihove individualne likovne mape.	1	2	3	4	5
Zajedno s djecom postavljam izložbe njihovih radova u prostoru vrtića.	1	2	3	4	5

4. Smatrate li da je vaša trenutna izobrazba na području likovnog dovoljna za kvalitetno planiranje i izvođenje likovnih aktivnosti u vrtiću? (označite polje križićem).	
da, dovoljna je i ne trebam dodatno stručno osposobljavanje	☐
da, dovoljna je, iako sam u početku trebao/la dodatno stručno usavršavanje	☐
da, dovoljna je, iako su se naknadno pojavile potrebe zbog kojih sam se trebao/la dodatno usavršavati	☐
da, dovoljna je, ali osjećam potrebu za dodatnim stručnim usavršavanjem na ovom području	☐
ne, nije dovoljna	☐

5.	U kojim područjima vezanima za likovno područje biste željeli steći dodatna znanja i sposobnosti? (moguće je označiti više odgovora)	
	ne želim steći dodatna znanja	☐
	teorija umjetnosti, povijest umjetnosti	☐
	korištenje likovnih tehnika i likovno/kreativno izražavanje (crtanje, slikanje, grafika, kiparstvo, primijenjena umjetnost i dizajn...)	☐
	razvoj estetskog senzibiliteta i sposobnosti analize likovnih djela i dječjih uradaka	☐
	specifičnosti didaktičko-metodičkih postupaka organizacije i izvođenja likovnih aktivnosti	☐
	povezivanje sadržaja likovnog odgoja s drugim odgojnim područjima	☐

Molimo vas da odgovorite na još nekoliko pitanja: (upišite ili označite polje križićem).

Spol:	M Ž
Starosna dob:	_____ godina
Stupanj obrazovanja:	srednja škola ☐ viša škola ☐ visoka škola ☐
Stručni naziv:	odgojitelj/ica ☐ mentor/ica ☐ savjetnik/ica ☐

Hvala na sudjelovanju!

Prilog 2: Lista za promatranje likovnih aktivnosti

Postupci kojima se ometa dječje stvaralaštvo	
CRTANJE DJECI	☒
ISPRAVLJANJE DJEČJIH RADOVA	☒
SLIKOVNICE ZA BOJANJE	☒
DUGOTRAJNO IZLAGANJE DJEČJIH LIKOVNIH RADOVA	☒
VREDNOVANJE I PROCJENJIVANJE DJEČJIH LIKOVNIH RADOVA	☒
KOMENTIRANJE I PRIGOVARANJE	☒
PRENAGLAŠAVANJE VRIJEDNOSTI	☒
INZISTIRANJE NA UREDNOSTI I PRECIZNOSTI	☒
ŠIRENJE SHEMATSKIH OBLIKA MEĐU DJECOM	☒

Kratka biografska bilješka

Osobni podaci:

Ime i prezime: Anita Lopar

Datum i mjesto rođenja: 21.10.1994., Zagreb

Adresa:

E-mail:

Mob:

Obrazovanje:

- 2013- danas Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
- 2009 - 2013. IV. Gimnazija
- 2004. – 2009. Osnovna škola Žitnjak
- 2001. - 2004. Osnova škola doktora Vinka Žganca

Jezici:

- Engleski jezik – 10 godina školovanja (osnovna i srednja škola, fakultet)
- Talijanski jezik – 4 godine školovanja (srednja škola)
- Latinski jezik – 2 godine školovanja (srednja škola)

Znanja i vještine rada na računalu:

- Microsoft Office (Word, Excel, Power Point)
- Elektronska pošta
- Internet preglednik

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Anita Lopar, izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno uz potrebne konzultacije, savjete mentorice i uporabu navedene literature.

Potpis:
